

ערכה של מצות קידוש השם

למצות קידוש-השם יחסו חז"ל חשיבות שאין למעלה הימנה, הם ראו בה עיקר גדול ביהדות ואחד מיסודות קיומה של האומה הישראלית. בבואם לדבר ולהגדיר מצווה זו וחשיבותה, משתמשים הם בצורות ביטוי, קולעות ביותר, ברורות וחד משמעיות: "המוציא אתכם מארץ מצרים – על מנת כן הוצאתי אתכם ממצרים שתמסרו עצמכם לקדש שמי" (פסיקתא זוטריתא אמור). "לא ניתנה תורה אלא לקדש את שמו הגדול" (ילק"ש ואתחנן). "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: מוטב שתיעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא" (יבמות ע"ט א').

מאמרים אלה שציטטנו אינם אלא מעט מהרבה מאמרי חז"ל ואגדותיהם, הפוזרים בתלמודים ובמדרשים, וכל כולם, מטרתם ומגמתם להדגיש בהדגשה יתירה את חשיבותה וערכה של המצווה, הכוללת בתוכה את כל המצוות כולן. אשר למענה ניתנה תורה לישראל, ובזכותה יצא ישראל משיעבוד מצרים להיות עם בן חורין, על מנת לקדש את שמו יתברך בעולם. מכאן גם נוכל להבין מדוע הועמדה דמות של אברהם במרכז קידוש-השם, כי על כן היה אברהם הראשון שהכיר את בוראו, וראה שיש מנהיג לבירה. הוא היה הראשון שנאבק באלילות, מתוך ההכרה במציאותו של הבורא אשר "מלוא כל הארץ כבודו" וע"י הכרה זו קידש את עצמו והגיע לקידוש-השם בכל דרכיו ומעשיו.

עיצוב דמות האומה

עובדת היות עם ישראל בעל ייחוד משלו הנפרד ונבדל מכל האומות "עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" יצרה חיץ טבעי שהפך לשנאה בין ישראל לעמים, וחיץ זה הוא אשר יצר רקע מתאים לעיצוב דמותו הנפשית ואופיו המיוחד של עם ישראל. רקע זה שכל כולו צרות ויסורים גיבש את העם לגוף מלוכד אחד שצרותיו, שיעבודו ורדיפותיו לשמירת ייחודו הפכו למעין פסגה, אליה יכול ומסוגל בן תמותה להגיע והיא מצוות מסירות הנפש על קידוש שמו יתברך.

עוד לפני קבלת התורה והיות ישראל לגוי, מיד עם תחילת שיעבודם של בני ישראל ע"י המצרים במצרים, עולה לעינינו פרשה אחת מופלאה של קידוש-השם על-ידי זרע אברהם יצחק ויעקב. וכך מספרת לנו האגדה: "כשהיו ישראל במצרים, נתקבצו כולם וישבו יחד, משום שהיו כולם באגודה אחת, וכרתו ברית יחד שיעשו גמילות חסדים זה עם זה, וישמרו בלבבם ברית אברהם יצחק ויעקב, ושלא יניחו לשון בית אביהם, ושלא ילמדו לשון מצרים, מפני דרכי עבודה זרה, וכשהיו ישראל מלים את בניהם במצרים היו המצרים אומרים להם: למה אתם מלים את בניכם, והלא לאחר שעה יהיו משליכין אותם לנהר? אמרו להם ישראל: אנחנו נמול אותם ואתם עשו להם כרצונכם – המת ימות, והנהרג יהרג, והבא בחיים יחיה" (פד"ר כ"ג).

רבים הם מעשי קידוש-השם של דור השיעבוד במצרים, ומכולם עולה אנחת סבל ועינויים ההופכת לקול גדול של קידוש השם שהדיו נשמעים במרחקי דורות: "היו ישראל מקוששים את הקש במדבר ורומסים בחומר ובקש. היה הקש נוקב את עקביהם והדם מתבוסס בחומר. רחל בת בנו של שותלח היתה הרה ללדת ורמסה בחומר עם בעלה ויצא הוולד ממעיה ונתערב בתוך המלבן, וירד מיכאל והעלהו לפני כיסא הכבוד. באותו לילה נגזר גזר-דין על מצרים" (פד"ר א מח).

החינוך למסירות-נפש בקידוש-השם הבולט ותופס מקום נרחב בספרות חז"ל, הוא אשר עיצב את דמות כל הדורות. ועשה אותם מוכנים ומזומנים למסור את נפשם. הצרות שתכפו ובאו על ישראל בזמנים שונים לא רק שלא החלישו את המצווה, אלא להיפך, הם הגבירו את הזיקה למצווה זו והפכוה לטבעית ביותר, לחלק בלתי נפרד מאורח חייו של היהודי. ביטוי להרגשה זו אנו מוצאים בחז"ל: "אמר ר' חייא בר אבא: אם יאמר לי אדם תן נפשך על קדושת שמו של הקב"ה אני נותן ובלבד שיהרגוני מיד" (שהש"ר פ"ב ז). אף מצוות התורה שמות הדגשה מיוחדת על ענין זה של קידוש השם שיש בו משום חינוך לדרך שמירת המצוות: "וידבר משה אל בני ישראל ויציא את המקלל" – הזהירם על הדבר כדי לקדש את השם" (פסיקתא זוטרתא אמור).

מתוך כל מה שאמרנו, וממאמרי חז"ל שהבאנו נראה שעיקרו של קידוש-השם הוא מסירות הנפש, אולם חכמינו באים ומדגישים לנו, כי קיום מצווה זו אינו מותנה במסירות-הנפש ועיקרו צירוף עצמי וזיכוך המידות, התעלות ושאיפה אל שלימות נפשית: "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם – לומר: "אם מקדשים אתם עת עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי" (תו"כ אחרי י"ח).

ודרשו חז"ל: "ואהבת את ה' אלהיך" – שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות" (יומא פ"ו א').

המטרה והאמצעים

במגמה להחדיר את רעיון מסירות הנפש למען קדושת ה', השתמשו חז"ל בסממנים ואמצעים רבים. ריכזו את דרשותיהם ואגדותיהם כלפי הילת הזוהר שעיסרה את מעשיהם של אבות האומה. הם הכתירו בכתר תפארת כל מעשי גבורה רוחנית של הדורות שקדמו להם ושל הדור שלהם. בכל הדרכים ובכל העתים, החדירו רעיון זה ללבבות, מתוך אמונה וידיעה ברורה שרק בדרך זו קיימת אפשרות לשמור על ייחודו של ישראל.

כאמצעי להחדרת הרעיון, נקטו חכמינו גם בדרך של העמדת האדם מול יצורים שלא חוננו בתבונה ודעת וממנו למדו ונשאו קל וחומר לעצמם, לאדם: "אמר ר' יוסי: דרש פינחס (במעשי זמרי) בעצמו: ומה אם הסוס שהוא נותן נפשו ליום מלחמה אפילו הוא מת נותן נפשו על בעליו, אני על קדושת שמו של הקב"ה על אחת כמה וכמה?" (שמו"ר לג). "ת"ש עוד דרש תודוס איש רומי: מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש? נשאו קל-וחומר בעצמן מצפרדעים. ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת ה' כתיב בהו: "ועלו ובאו בביתך ובתנורך ובמשארותיך" אימתי משארותיך מצויות אצל תנור? הוי אומר בשעה שהתנור חם. אנו שמצווין על קדושת-השם על אחת כמה וכמה" (פסחים נ"ג ב').

שכרם של מקדשי ה'

זכותם של מקדשי-השם לא נתקפחה ע"י חז"ל ובדרשותיהם דרשום לשבת, ולקבלת שכר מאת הבורא בזכות הקרבתם ומסירות נפשם, חכמינו הבדילו בין מקדשי-השם בפרהסיא, שזכותם גדולה יותר מאלה שקידשוהו בסתר כי מטרת קידוש-השם עיקרה ויסודה להפנות אל ה' את כל יושבי תבל למען יכירו וידעו כי ה' הוא האלוקים.